

ЕКОНОМІКА

УДК 33.338.43.636

JEL Q 12, Q 13

Інтенсифікація виробництва як чинник підвищення показників ефективності скотарстваШиян Н.І. *Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва* E-mail: natashyan1@gmail.com

Шиян Н.І. Інтенсифікація виробництва як чинник підвищення показників ефективності скотарства. Економіка та управління АПК. 2021. № 1. С. 7–13.

Shyjan N.I. Intensyfikacija vyrobnytva jak chynnyk pidvyshhennja pokaznykiv efektyvnosti skotarstva. Ekonomika ta upravlinnja APK. 2021. № 1. S. 7–13.

Рукопис отримано: 18.02.2021 р.

Прийнято: 05.03.2021 р.

Затверджено до друку: 22.04.2021 р.

doi: 10.33245/2310-9262-2021-162-1-7-13

Проаналізовано вплив рівня інтенсифікації скотарства на показники її ефективності. У процесі дослідження використано такі методи: монографічний, аналітичний, групування, графічний. Статистичну базу досліджень становили статистичні дані розвитку скотарства, представлені Державною службою статистики України та суб'єктами господарювання галузі Харківської області. На основі методу групування суб'єктів господарювання галузі за величиною витрат на 1 гол. худоби, доведено, що зі зростанням цих витрат спостерігається підвищення показників ефективності молочного скотарства відповідно до закону спадної віддачі. У м'ясному скотарстві за існуючої фактичної величини витрат на 1 гол. великої рогатої худоби і її підвищення в господарствах Харківської області у 2019 р. спостерігається зниження показників ефективності.

Обґрунтовано граничну величину витрат на одну корову, після досягнення якої відбувається зменшення показників ефективності молочного скотарства. У 2019 р. гранична величина витрат становила 43,0 тис. грн.

Отримані теоретичні висновки мають практичне значення для керівників господарств із погляду прийняття рішень щодо визначення раціональної межі витрат в галузі з розрахунку на одну корову. Показано, що підвищення рівня інтенсивності молочного скотарства супроводжується збільшенням поголів'я худоби з розрахунку на одне підприємство, підвищенням середнього річного удою корів та зростанням щільності поголів'я корів з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь.

Обґрунтовано дію закону спадної віддачі в галузі молочного скотарства, відповідно до якого зростання витрат на одну корову супроводжується підвищенням окремих показників ефективності галузі до певного рівня, після досягнення якого спостерігається їх зменшення. Цей висновок підтверджено залежностями між величиною витрат на одну корову і такими показниками ефективності як середній річний удій на одну корову, окупність витрат виручкою від реалізації молока, прибуток (збиток) на 1 ц молока.

Ключові слова: інтенсифікація, галузь скотарства, витрати, ефективність, закон спадної віддачі.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Скотарство є важливою галуззю для забезпечення населення країни такими продуктами харчування як молоко і молочні продукти, яловичина (телятина), для функціонування і розвитку харчової, переробної промисловості та інших сфер економіки; для розвитку сільських територій; вирішення соціальних та ряду екологічних проблем. Проте стан галузі на сьогодні характеризується зменшенням поголів'я худоби, обсягів виробництва продукції. Тож актуальним завданням є збільшення обсягів виробництва продукції скотарства завдяки збереженню та збільшенню

поголів'я худоби разом із підвищенням рівня її продуктивності. Вирішенням цієї проблеми може бути підвищення рівня інтенсифікації виробництва продукції галузі.

У визначенні сутності інтенсифікації особливе значення вчені надають наявності додаткових витрат. Одночасно підкреслюють, що інтенсифікація супроводжується науковими, технічними й організаційно-економічними заходами вдосконалення виробництва. Крім того, зазначають, що додаткові витрати скеровано на впровадження досягнень науки, передової техніки і прогресивної технології. Узагальнюючи різні підходи до визначення сутності інтенсифікації, науковці до-

тримуються думки про те, що інтенсифікація – це соціально-економічний процес, спрямований на збільшення виробництва продукції, підвищення її якості й зниження собівартості на основі запровадження у виробництво нових засобів, нових технологій, нових сортів сільськогосподарських культур і порід тварин, нових форм організації праці й виробництва, підвищення кваліфікації кадрів. А ці чинники є складовими науково-технічного прогресу.

При цьому дедалі частіше науковці звертають увагу на екологічний аспект проблеми. Зокрема, цікавим є підхід І. Черевка [1]. Учений вважає, що процес інтенсифікації в сучасних умовах ведення аграрного виробництва потребує вирішення питань щодо застосування ресурсоощадних технологій під час виробництва сільськогосподарської продукції, урахування природно-біологічних чинників, переходу до біологічного землеробства. У працях сучасних науковців процес інтенсифікації пов'язано також з інноваційними підходами до ведення виробництва, що може зумовлювати необхідність підвищення величини витрат з розрахунку на одиницю об'єкта вкладання коштів. Дослідники розглядають також проблему впливу скотарства на стан навколишнього середовища [2–4]. Існують інші підходи [5–10]. Віддзеркалюючи різні аспекти проблеми інтенсифікації галузі скотарства, науковці сформували потужний фундамент для активізації процесів у цій сфері.

Ступінь і темпи інтенсифікації залежать від економічних умов діяльності господарств, їх можливостей використовувати сучасні досягнення, від економічного механізму, який формує основу раціонального використання науково-технічного, біокліматичного і соціально-економічного потенціалу сільського господарства.

На наш погляд, процес інтенсифікації виробництва безпосередньо пов'язаний з якісними змінами факторів виробництва, що відбуваються на основі досягнень науково-технічного прогресу з використанням кращих методів праці, нових досягнень, удосконалення машин, обладнання, змін у рівні кваліфікації робочої сили, організації виробництва, які в сукупності спрямовані на підвищення ефективності виробництва.

Визначальним аспектом проблеми інтенсифікації на сучасному етапі розвитку галузі є проблема віддачі вкладених у виробництво ресурсів. У науковій літературі загальноприйнятою є дія закону спадної продуктивності (віддачі), відповідно до якого при збільшенні одного виду витрат, за незмінності інших, приріст віддачі (продуктивності) від цього змінного фактора починає зменшуватися. У ко-

роткостроковому періоді, коли технологічний процес залишається незмінним, а величина хоча б одного фактора є фіксованою, настає такий момент, коли кожна нова одиниця змінного фактора, використовуваного у виробництві, буде забезпечувати менше збільшення випуску продукції, ніж попередня. Питання полягає в тому, як діє цей закон у різних галузях економіки, чи має певні особливості в них, і за яких умов кожна додаткова одиниця змінного фактора починає зменшувати очікувану віддачу.

Метою дослідження є встановлення в галузі скотарства прояву дії закону спадної віддачі на основі визначення зв'язку між інтенсивністю виробництва, його ефективністю, розвитком галузі та визначення граничної величини рівня інтенсивності, за якого досягаються найвищі показники ефективності галузі.

Матеріал і методи дослідження. У процесі дослідження використали такі методи: монографічний – для аналізу стану досліджуваної проблеми в наукових публікаціях з метою визначення існуючих наукових позицій щодо впливу рівня інтенсивності виробництва продукції скотарства на показники її ефективності; аналітичний – для аналізу стану розвитку скотарства в Україні та досліджуваній сукупності господарств; метод групування – для визначення залежностей між величиною затрат на 1 гол. худоби, як групуючого показника, і показниками ефективності скотарства, як результативними показниками; графічний метод – для наочного відображення існуючої залежності між величиною затрат на 1 гол. худоби і показниками ефективності галузі.

Аналіз стану розвитку скотарства здійснювали з використанням статистичних даних Державної служби статистики України у 2019 р. [11–12] і статистичних даних суб'єктів господарювання галузі скотарства в Харківській області у 2019 р. Групування господарств проводили з використанням таких форм звітності: форма 50 сг., форма 24 сг (річна), форма № 21–заг. У галузі м'ясного скотарства кількість досліджуваних господарств становила 85, у молочному скотарстві – 78 господарств.

Результати дослідження та обговорення. Протягом 1990–2019 рр. у розвитку скотарства спостерігали різноспрямовані процеси. З одного боку, зменшилося поголів'я худоби й обсяги її виробництва. Поголів'я ВРХ зменшилося на 87,4 % (до 3092 тис. гол. у 2019 р.), корів – на 78,7 % (до 1788,5 тис. гол. у 2019 р.). Обсяги виробництва молока і яловичини (телятини) у 2019 р. становили 81,4 та 60,6 % від рівня 1990 р. Водночас підвищилася продуктивність худоби галузі, зокрема середньорічний удій від

однієї корови збільшився із 2863 кг у 1990 р. до 4976 кг у 2019 р.

Зростання обсягів виробництва продукції скотарства відбулося завдяки дії сукупності чинників: збільшенню поголів'я худоби, підвищенню її продуктивності, досягненню певного рівня концентрації та спеціалізації галузі та ін. Одночасне поєднання цих чинників є можливим за використання сучасних технологій у виробництві продукції, які суттєво збільшують величину витрат на одну голову худоби.

У таблиці 1 наведено показники рівня інтенсивності та ефективності виробництва продукції скотарства в господарствах Харківської області у 2005, 2010, 2015 і 2019 рр. Аналіз даних таблиці 1 свідчить про суттєве зменшення кількості господарств галузі скотарства, які виробляли продукцію галузі протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2005 р. їх кількість дорівнювала 249, то у 2019 р. – лише 85 господарств, або 66 % від їх кількості у 2005 р.

Водночас характерним для розвитку скотарства було збільшення поголів'я худоби галузі з розрахунку на одне господарство. Зокрема, поголів'я ВРХ з розрахунку на одне господарство у 2005 р. дорівнювало 419 гол., у

т.ч. 237 корів, у 2019 р. становило 872 і 363 гол. відповідно. Середній річний удій на одну корову збільшився з 3099 кг у 2005 р. до 7537 кг у 2019 р. Одночасно збільшувалося виробництво приросту ВРХ і молока з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь.

Поглиблене вивчення впливу величини витрат на одну голову ВРХ на показники ефективності галузі здійснено методом групування господарств Харківської області, які у 2019 р. мали приріст ВРХ. Результати групування, подані в таблиці 2, свідчать про те, що зі збільшенням величини витрат на 1 гол. ВРХ відбувалося збільшення поголів'я худоби з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь.

Такі показники ефективності, як величина прибутку (збитку) з розрахунку на 1 гол. ВРХ і 1 ц приросту ВРХ, змінювалися порівняно з величиною витрат на 1 гол. у зворотному напрямку – із збільшенням витрат на 1 гол. поглиблювалася збитковість приросту ВРХ.

Водночас результати групування господарств Харківської області за величиною витрат на одну корову у 2019 р., наведені в таблиці 3, були іншими. У процесі групування господарства розподілили на шість груп із кроком 10 тис. грн.

Таблиця 1 – Рівень інтенсивності та економічної ефективності виробництва продукції скотарства в господарствах Харківської області у 2005, 2010, 2015, 2019 рр.

Показник	Роки			
	2005	2010	2015	2019
Кількість господарств, од.	249	125	119	85
Витрати на, грн:				
1 гол. ВРХ	779	2729	5612,0	7559
одну корову	2809	8450	21785	50681
Середнє поголів'я на одне підприємство, гол.:				
ВРХ	419	445	485	872
у т.ч. корів	237	284	301	363
Середньодобовий приріст ВРХ, г	419	434	487	367
Середній річний удій від однієї корови, кг	3099	4382	6411	7537
Виробництво продукції на 100 га с.-г. угідь, ц				
приросту ВРХ		18,6	25,9	35,0
молока	–	336,9	565,7	856,2
Повна собівартість, грн:				
1 ц приросту ВРХ	834,9	1591,4	3122,0	5643,2
1 ц молока	102,0	230,1	376,0	661,2
Ціна реалізації, грн:				
1 ц приросту ВРХ	528,9	658,0	1877,0	2575,4
1 ц молока	108,3	287,4	440,0	806,2
Окупність витрат виручкою від реалізації:				
1 ц приросту ВРХ	0,725	0,574	0,601	0,456
1 ц молока	1,231	1,249	1,171	1,219
Отримано прибутку (збитку), грн:				
на 1 ц приросту ВРХ	-305,9	-487,5	-1245,0	-3067,0
на 1 ц молока	6,3	293,1	64,0	145,0
Поголів'я на 100 га с.-г. угідь, гол.:				
ВРХ		11,7	14,6	26,2
корів	–	7,7	8,8	10,6

Джерело: розраховано автором.

Таблиця 2 – Групування суб'єктів господарювання Харківської області за величиною витрат на 1 гол. ВРХ (приріст ВРХ) у 2019 р., грн

Показник	Середнє значення показника	Група						
		I – до 3000	II – 3001–5000	III – 5001–7000	IV – 7001–9000	V – 9001–11000	VI – 11001–13000	VII – більше 13001
Кількість підприємств, од.	85	11	17	21	11	12	5	8
Витрати на 1 гол. ВРХ, грн	7559	2471	4168	5988	7762	9809	11839	19230
Середньорічне поголів'я, гол.	872	533	496	1405	1304	614	412	819
Середньодобовий приріст ВРХ, г	367	275	317	358	381	374	382	510
Повна собівартість 1 ц приросту ВРХ, грн	5643	2463	3603	4583	5577	7180	8484	10318
Ціна реалізації 1 ц приросту ВРХ, грн	2575	2366	2668	2465	2587	2700	2495	2815
Окупність витрат виручкою від реалізації, грн	0,456	0,960	0,741	0,538	0,464	0,376	0,294	0,273
Прибуток (збиток) на 1 ц приросту ВРХ, грн	-3067	-97	-934	-2118	-2990	-4480	-5988	-7503
Поголів'я ВРХ на 100 га с.-г. угідь, гол.	26,2	23,8	17,7	34,2	29,6	21,3	22,5	20,1

Джерело: розраховано автором.

Таблиця 3 – Групування господарств Харківської області за величиною витрат на одну корову у 2019 р., тис. грн

Показник	Середнє значення показника	Група					
		I – до 30,0	II – 30,1–	III – 40,1–	IV – 50,1–	V – 60,0–	VI – більше 70,1
Кількість підприємств, од.	78	15	23	13	12	10	5
Витрати на одну корову, тис. грн	49,8	23,6	35,3	43,0	54,1	65,5	82,4
Середньорічне поголів'я, гол.	370	157	291	326	555	532	615
Середньорічний удій на одну корову, кг	7537	4257	5071	6787	8876	10412	9773
Повна собівартість 1 ц молока, грн	661	553	696	634	609	629	843
Ціна реалізації 1 ц молока, грн	806	769	777	785	801	841	814
Окупність витрат виручкою від реалізації, грн	1,219	1,391	1,116	1,238	1,315	1,336	0,966
Прибуток (збиток) на 1 ц молока, грн	145	216	81	151	192	212	-29
Поголів'я корів на 100 га с.-г. угідь, гол.	10,6	8,7	8,8	14,5	11,6	11,7	16,7

Джерело: розраховано автором.

Аналіз даних таблиці 3 дозволяє відзначити суттєву різницю у величині витрат на одну корову в господарствах першої та останньої груп. У першій групі величина витрат дорівнювала 23,6 тис. грн, в останній – шостій групі – 82,4 тис. грн. Поряд зі зростанням величини витрат на одну корову спостерігається збільшення поголів'я корів у середньому на одне підприємство

із 157 до 615 гол., відповідно в першій і останній групах. Середній річний удій також підвищувався, проте лише від першої до п'ятої (передостанньої) групи – від 4257 до 10412 кг. В останній групі величина середнього річного удою зменшилася до 9773 кг. Щільність поголів'я корів з розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь змінювалася аналогічним чином.

Зміну показника окупності витрат виручкою від реалізації молока можна прослідкувати за рисунком.

Щодо залежності між величиною витрат на одну корову й окупністю витрат виручкою від реалізації, зазначимо, що рівняння прямої і його графічне відображення свідчать про зменшення окупності витрат виручкою від реалізації за підвищення їх величини. Величина

і величиною прибутку (збитку) на 1 ц молока, можна описати рівнянням: $y = -1E-07x^2 + 0,0086x + 3,9688$, $R^2 = 0,4529$. Якщо взяти похідну від цього рівняння – отримаємо максимальне (мінімальне) значення граничного показника. У нашому випадку це максимальне значення прибутку на 1 ц молока, який становить 180 грн/ц за величини витрат на одну корову 43,0 тис. грн.

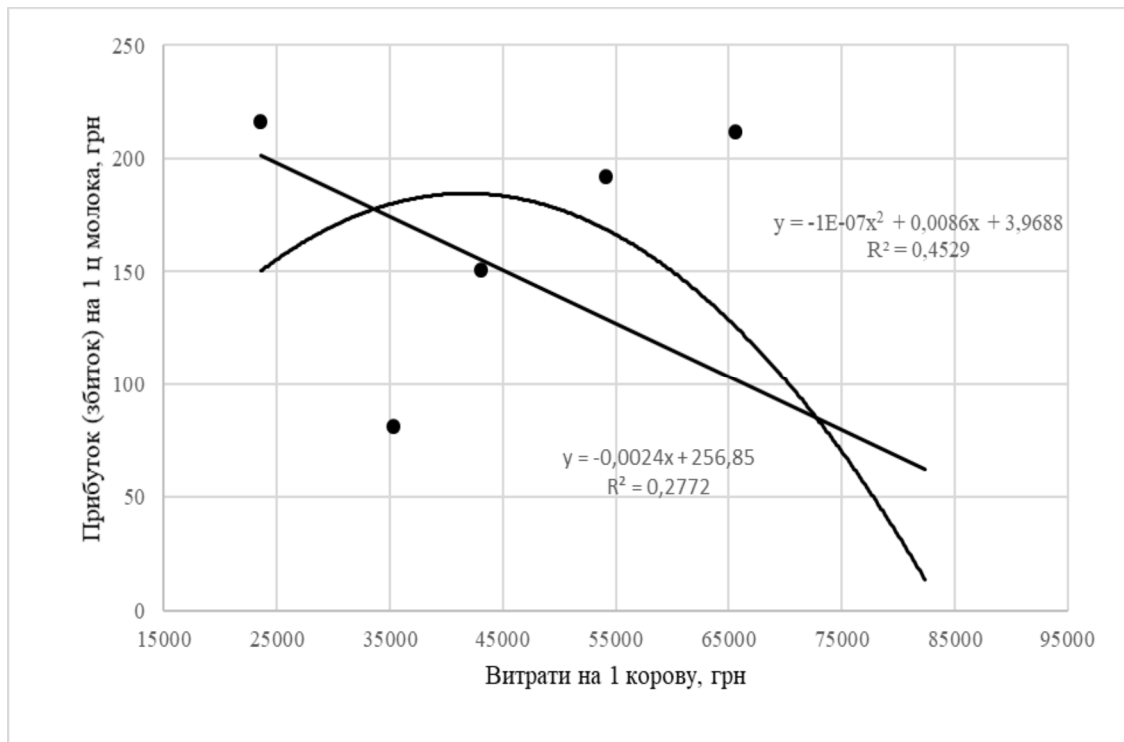

Рис. Залежність між витратами на одну корову і прибутком (збитком) на 1 ц молока в господарствах Харківської області у 2019 р.

Джерело: побудовано автором.

коефіцієнта детермінації, що описує цю залежність, є невисокою, проте, на наш погляд, можна зробити висновок про зменшення окупності витрат виручкою від реалізації за підвищення рівня інтенсивності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Харківської області у 2019 р. Причиною такої залежності, на нашу думку, можуть бути недостатні вкладення у формування статей витрат, які впливають на кінцевий результат: рівень оновлення техніки, технологій; рівень підготовки персоналу (робітників) галузі; рівень годівлі тощо.

Результати залежності між величиною витрат на одну корову і прибутком (збитком) на 1 ц молока дозволяють простежити дію закону спадної віддачі в скотарстві, що має практичне значення. Залежність, яка віддзеркалює взаємозв'язок між витратами на одну корову

Висновки. Наведені вище результати залежностей, отримані під час проведення досліджень, свідчать, що рівень витрат на 1 гол. худоби в галузі скотарства, як показник інтенсифікації, можна розглядати як чинник, що має позитивний вплив на стан розвитку галузі молочного скотарства. Зі збільшенням величини витрат на одну корову спостерігається підвищення ряду показників ефективності. Їх зростання відбувається відповідно до дії закону спадної віддачі. Граничною величиною щодо максимізації прибутку з розрахунку на 1 ц молока була величина витрат на одну корову, яка дорівнювала 43,0 тис. грн.

Щоб забезпечити збільшення обсягів виробництва продукції галузі скотарства в Україні, господарства галузі повинні мати достатню кількість коштів для інвестицій в її основний капітал. У зв'язку із цим постають питання

про формування раціональної політики у сфері кредитування аграрного бізнесу в Україні, про державну підтримку розвитку галузі і зацікавленість держави у її відродженні. Вирішення цих питань забезпечить сприятливі умови для розвитку скотарства в Україні, що дозволить стабілізувати і збільшити обсяги виробництва продукції в найближчі роки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Черевко І.В. Ефективність інтенсифікації використання земельних угідь в ринкових умовах. Вісник ХНАУ. Серія: Економіка АПК і природокористування. 2009. № 6. С. 223–230.
2. How can farming intensification affect the environmental impact of milk production? / L. Bava et al. Journal of Dairy Science. 2014. Vol. 97. Iss. 7. P. 4579–4593. URL: <https://doi.org/10.3168/jds.2013-7530>.
3. Impact of the intensification of beef production in Brazil on greenhouse gas emissions and land use / A. Cardoso et al. Agricultural Systems. 2016. Vol. 143. P. 86–96. URL: <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2015.12.007>.
4. Pasture intensification in beef cattle production can affect methane emission intensity / L. Sakamoto et al. Journal of Animal Science. 2020. Vol. 98. Iss. 10. URL: <https://doi.org/10.1093/jas/skaa309>.
5. Шаран П.І. Шляхи інтенсифікації спеціалізованого м'ясного скотарства. Економіка АПК. 2013. № 2. С. 26–32.
6. Радько В.І., Свиноус І.В. Методичні підходи до визначення ефективності інтенсифікації молочного скотарства. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 23. С. 53–57.
7. Петриченко О. Ефективність виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах. Економічний дискурс. URL: <http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/145963>.
8. Васильченко О.М. Економічна ефективність виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах. Економічний аналіз. 2018. Т. 28. № 2. С. 110–118.
9. Тимченко Л. Інтенсифікація спеціалізованого м'ясного скотарства в Україні. Вісник аграрної науки. 2015. Т. 93. № 4. С. 40–45. URL: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201504-08>.
10. Химченко О.В. Сутність інтенсифікації скотарства та перспективи розвитку галузі на її основі. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/3562/1/%D0%A5%D0%B8%D0%BC.pdf>.
11. Сільське господарство України в 2019 р.: стат. зб. Держ. служба статистики України. Київ, 2020. 230 с.
12. Тваринництво України у 2019 р.: стат. зб. Держ. служба статистики України. Київ, 2020. 158 с.

REFERENCES

1. Cherevko I.V. Efektyvnist intensyfikatsii vykorystannia zemelnykh ugid v rynkovykh umovakh [Efficiency of land use intensification in market conditions]. Visnyk KhNAU. Seriya: Ekonomika APK i pryrodokorystuvannia [Journal of KhNAU. Series: Economics of agro-industrial complex and nature management], 2009, no. 6. pp. 223–230.
2. Bava L., Sandrucci A., Zucali M., Guerci M., Tamburini F. (2014). How can farming intensification affect

the environmental impact of milk production? Journal of Dairy Science. Vol. 97. Iss. 7, pp. 4579–4593. Available at: <https://doi.org/10.3168/jds.2013-7530>.

3. Cardoso A.S., Berndt A., Leytem A., Alves B., Carvalho I., et al. (2016). Impact of the intensification of beef production in Brazil on greenhouse gas emissions and land use. Agricultural Systems. Vol. 143, pp. 86–96. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2015.12.007>.
4. Sakamoto L., Berndt A., Pedrosa A., Lemes A., Azenha M.V., Alves T., Rodrigues P., Corte R., Leme P., Oliveira P. (2020). Pasture intensification in beef cattle production can affect methane emission intensity. Journal of Animal Science. Vol. 98, Issue 10. Available at: <https://doi.org/10.1093/jas/skaa309>.
5. Sharan P.I. Shliakhy intensyfikatsii spetsializovanoho miasnoho skotarstva [Directions of intensification of specialized meat cattle breeding]. Ekonomika APK [Economics of agro-industrial complex], 2013, no. 2, pp. 26–32.
6. Radko V.I., Svytnous I.V. Metodichni pidkhody do vyznachennia efektyvnosti intensyfikatsii molochnoho skotarstva [Methodical approaches to determining the effectiveness of intensification of dairy farming]. Investytsii: praktyka ta dosvid [Investments: practice and experience]. 2015, no. 23, pp. 53–57.
7. Petrychenko O. Efektyvnist vyrobnytstva moloka u silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Efficiency of milk production in agricultural enterprises]. Ekonomichnyi dyskurs [Economic discourse]. Available at: <http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/145963>.
8. Vasylychenko O.M. Ekonomichna efektyvnist vyrobnytstva moloka v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Economic efficiency of milk in agricultural enterprises]. Ekonomichnyi analiz [Economic analysis]. 2018, Vol. 28, no. 2, pp. 110–118.
9. Tymchenko L. Intensyfikatsiia spetsializovanoho miasnoho skotarstva v Ukraini [Intensification of specialized meat cattle breeding in Ukraine.]. Visnyk ahraroi nauky [Bulletin of Agricultural Science]. 2015, Vol. 93, no. 4, pp. 40–45. Available at: DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201504-08>.
10. Khymchenko O.V. Sutnist intensyfikatsii skotarstva ta perspektyvy rozvytku haluzi na yii osnovi [The essence of intensification of cattle breeding and prospects of development of branch on its basis]. Available at: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/3562/1/%D0%A5%D0%B8%D0%BC.pdf>.
11. Silske hospodarstvo Ukrainy v 2019 r.: statystychnyi zbirnyk [Agriculture of Ukraine in 2019: statistical collection]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2020. 230 p.
12. Tvarynnytstvo Ukrainy u 2019 r.: statystychnyi zbirnyk [Livestock of Ukraine in 2019: statistical collection]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Kyiv, 2020. 158 p.

Интенсификация производства как фактор повышения показателей эффективности скотоводства

Шиян Н.И.

Проведен анализ влияния уровня интенсификации отрасли скотоводства на показатели ее эффективности. В процессе исследования были использованы такие методы: монографический, аналитический, метод группировки, графический. Статистическую базу исследований составили статистические данные развития скотоводства,

представленные Государственной службой статистики Украины и субъектами хозяйствования отрасли Харьковской области. С использованием метода группировки субъектов хозяйствования области по величине расходов на одну голову скота, доказано, что с их ростом наблюдается повышение показателей эффективности молочного скотоводства в соответствии с действием закона убывающей отдачи. В мясном скотоводстве, при существующей фактической величине затрат на 1 гол. крупного рогатого скота и ее повышении в хозяйствах Харьковской области в 2019 г., наблюдается снижение показателей эффективности.

Обоснованно предельную величину затрат на одну корову, после достижения которой наблюдается уменьшение показателей эффективности молочного скотоводства. В 2019 г. предельная величина затрат составляла 43,0 тыс. грн.

Полученные теоретические выводы имеют практическое значение для руководителей хозяйств с позиции принятия решений по определению рациональной величины затрат в скотоводстве в расчете на одну корову. Показано, что повышение уровня интенсивности молочного скотоводства сопровождается увеличением поголовья скота в расчете на одно предприятие, повышением среднего годового удоя коров и ростом плотности поголовья коров в расчете на 100 га сельскохозяйственных угодий.

Обоснованно действие закона убывающей отдачи в области молочного скотоводства, согласно которому увеличение затрат на одну корову сопровождается повышением отдельных показателей эффективности отрасли до определенного уровня, после достижения которого наблюдается их снижение. Этот вывод подтверждается зависимостями между величиной затрат на одну корову и такими показателями эффективности как средний годовой удой на одну корову, окупаемость затрат выручкой от реализации молока, прибыль (убыток) на 1 ц молока.

Ключевые слова: интенсификация, отрасль скотоводства, затраты, эффективность, закон убывающей отдачи.

Intensification of production as a factor of increase indicators of livestock efficiency

Shiyan N.

The article analyzes influence of the livestock industry's intensification level on the indicators of its efficiency. The following methods were used in the research: a monographic, analytical, grouping method, graphic method. The statistical base of the research included statistical data on the development of cattle breeding, presented by the State Statistics Service of Ukraine and business entities of Kharkiv region. Using the method of regional economic entities' grouping, based on costs per head of livestock, it has been proved that there is an increase in the efficiency indicators of dairy cattle breeding with their growth in accordance with the law of diminishing returns. In beef cattle breeding, with the existing actual cost per 1 head of cattle and its increase in the farms of Kharkiv region in 2019, there is a decrease in efficiency indicators.

We have substantiated the limiting value of costs per cow. After reaching it, there is a decrease in the efficiency indicators of dairy cattle breeding. In 2019, the maximum cost was a value equal to UAH 43.000. The obtained theoretical conclusions are of practical importance for farm managers from the point of view of decision-making on determining the rational value of costs in cattle breeding per cow. Higher intensity of dairy cattle breeding appears to be accompanied by an increase in the livestock population per enterprise, as well as an increase in the average annual milk yield of cows and density of cows per 100 hectares of agricultural land. The operation of the law of diminishing returns in the field of dairy cattle breeding has been substantiated. According to this, an increase in costs per cow leads to an increase in certain indicators of the industry's efficiency to a certain level, after which they decrease. This conclusion is confirmed by dependences between the costs per cow and the average annual milk yield per 1 cow, cost recovery from milk sales, profit (loss) per 1 centner of milk.

Key words: intensification, livestock industry, costs, efficiency, the law of diminishing returns.

Copyright: Шиян Н.І. © This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

